

Melitta Guthová

Melitta Guthová
Obrázek 221

Melitta Guthová se narodila jako neslyšící dítě neslyšících rodičů 25. 8. 1921 v židovské rodině v Praze. Chodila do škol pro neslyšící na Janském náměstí a v Radlicích. Od osmi let se začala učit tanci. Byla členkou tanečního souboru Velké operety v Praze. Vystupovala v Německu, Itálii, Švédsku a Holandsku. V září 1942 byla odvezena transportem do Terezína. Ještě v téže roce byla nacisty zavražděna v Osvětimi.

Spolek fungoval až do roku 1940. Po vpádu Němců do Československa však bylo jeho jmění částečně zkonfiskováno a mnoho židovských hluchoněmých bylo transportováno do Terezína. Jen málo se jich po válce navrátilo. Po válce spolek obnovil svou činnost, ale byl stejně jako ostatní spolky sloučen do Ústřední jednoty invalidů. Hodně židovských hluchoněmých emigrovalo do Izraele.

Svaz rodičů dětí
hluchoněmých
v Praze

V roce **1921** byl na popud Spolku pro péči o hluchoněmé v Republice československé založen **Svaz rodičů dětí hluchoněmých v Praze** jako jeho „rodičovská expozitura“. I když jeho předsedy byli velice dobře situovaní rodiče (ředitel školy **František Buben**, později dokonce generál zdravotní služby **dr. Röschl**, ještě později **JUDr. Eichler**), žádný z nich neměl ani stín elánu srovnatelného se zápallem Jitky Haunerové-Staňkové, která se ke Svazu rodičů nikdy ani nepřiblížila. Svaz rodičů byl ve své činnosti zcela sterilní. Od roku 1923 se pokoušel zřídit v Praze Útulek pro hluchoněmé učně. Jakéhosi výsledku dosáhl až v říjnu 1927. V městské noclehárně v Holešovicích bylo pro neslyšící učně vyčleněno 14 lůžek, na které svaz přispíval. V roce 1930 převzal myšlenku vytvořit útulek Spolek pro péči o hluchoněmé.

Československý svaz spolků hluchoněmých

První sjezd
československých
hluchoněmých

13. až 16. srpna **1921** se v Praze na Slovanském ostrově konal **První sjezd československých hluchoněmých**. Předsedou sjezdu byl předseda Podpůrného spolku hluchoněmých Jaroslav Čáp. Sjezdu se zúčastnilo přes 600 osob z celé Československé republiky. Na sjezdu byl ustaven přípravný výbor pro vytvoření **Svazu spolků hluchoněmých**, jehož předsedou se stal rovněž **Jaroslav Čáp**. Měla to být zastřešující organizace všech organizací sluchově postižených. Každý členský spolek měl přispívat částkou 6 Kč ročně za každého svého člena. Na **Druhém národním sjezdu hluchoněmých** konaném 19. až 21. května **1923** v Zemském domě v Brně byl předsedou Československého svazu spolků hluchoněmých zvolen Bohumil Bažil z Českých Budějovic. V roce 1926 začal

Svépomoc
hluchoněmých

Svaz vydávat časopis **Svépomoc hluchoněmých**, jehož název byl od dubna 1927 změněn na **Svépomoc Neslyšících**.

Bohumil Bažil
Obrázek 222

Bohumil Bažil se narodil 6. 11. 1890 v Českých Budějovicích. Začal chodit do běžné školy. V sedmi letech ohluchl po zápalu mozkových blan. Potom chodil pět a půl roku do Ústavu pro hluchoněmé v Českých Budějovicích. V roce 1907 se vyučil knihařem a odjel „na zkušenou“ do Vídně a do Lince. V roce 1914 si založil v Českých Budějovicích vlastní knihařskou dílnu. Je jedním ze zakladatelů spolku „Jirsík“. Celý život však usiloval o sjednocení neslyšících do jediné organizace. Vydával noviny Svěpomoc Neslyšících, ve kterých psal velice ostře laděné články na podporu znakového jazyka, na podporu termínu „neslyšící“ atd. Kritizoval manipulaci neslyšících v jejich vlastních spolcích především slyšícími učiteli. Bažil si vzal neslyšící manželku a měl neslyšící dceru. V rodině běžně používali znakový

jazyk. Stal se vlastně prvním českým představitelem pozdějšího celosvětového emancipačního hnutí neslyšících. Bažil mj. připravil libreto pantomimy Čechův příchod, kterou byl zahájen Mezinárodní sjezd hluchoněmých v Praze v r. 1928. Po roce 1948 pracoval Bažil ve Svazu československých invalidů. 7. června 1962 obdržel čestný odznak SČSI. Zemřel 2. září 1962.

Bohumil Bažil

Svaz spolků hluchoněmých byl podporován především Podpůrným spolkem hluchoněmých v Praze, moravské spolky byly vůči němu v opozici. Důvody byly jistě především osobní - mezi třemi vůdčími osobnostmi neslyšících, ohluchlými vysoce ambiciózními publicisty Bohumilem Bažilem na straně jedné a Františkem Kopřivou a Pravoslavem Jasanem na straně druhé, existovala silná antipatie.

Projevil se však i hlubší rozdíl mezi českými a moravskými spolky. Vůdcové českých neslyšících hájili znakový jazyk, vůdcové moravští ho považovali za podřadný. Tak např. při slavnostním otevření Domova hluchoněmých v Brně vůbec nikdo znakový jazyk nepoužil. A konečně Češi razili nový termín „neslyšící“. Moravané trvali na termínu „hluchoněmý“ nebo nejvýše „hluchý“. Představitelé českých spolků se všemožně snažili o usmíření Moravanů. Na oslavách 10. výročí Zemské ústřední jednoty hluchoněmých pro Moravu v Brně ve dnech 5. až 7. července 1929 se konal „smířčí soud“ mezi pány Bažilem, Jasanem a Kopřivou, na jehož konci si jmenovaní podali ruce. V rámci stejných oslav se konala VI. valná hromada Svazu spolků hluchoněmých. Jako další ústupek ZÚJH odstoupil Bohumil Bažil z funkce předsedy a předsedou se stal pan Jemelík a jednatelem František Kopřiva, oba ze ZÚJH. Revizorem účtů se stal další člen ZÚJH Jindřich Metelka. Z místa sekretáře současně odstoupil učitel neslyšících Antonín Šedó a novým sekretářem se stal ohluchlý Jan Myška⁸. Uvažovalo se o budoucím sloučení časopisů Svěpomoc a Přítel.

Rozpor mezi
českými
a moravskými
spolky

Možná, že právě navrhované sloučení časopisů vyvolalo u Františka Kopřivy novou bouři nevole. Za záminku si vzal zjištění dluhu, který měl Svaz spolků hluchoněmých na vydávání Svěpomoci - téměř 25 000 Kč.

6. října 1929 donutil Kopřiva hlasovat členskou schůzi Zemské ústřední jednoty hluchoněmých o vystoupení ze Svazu. Všechny přítomných 35 členů s hlasovacím

⁸ Jan Myška se narodil 12. 7. 1902. Zemřel 11. 4. 1970.

právem muselo své hlasovací lístky podepsat. Výsledek takové volby byl předem jasný. Vzápětí Kopřiva v Příteli oznámil demonstrativní vystoupení Zemské ústřední jednoty hluchoněmých v Brně ze Svazu spolků hluchoněmých:

**Důležité rozhodnutí členské schůze dne 6. října (1929): Zemská ústřední jednota hluchoněmých pro Moravu v Brně dle jedno-
myslného rozhodnutí všech členů shromážděných na členské
schůzi dne 6. října t. r. vystupuje ze Svazu spolků hluchoněmých
se sídlem v Praze. Bližší v článku Fr. Kopřivy.**

Spolkový věstník. Přítel, roč. I, č. 8, str. 7.

Rozhodnutí o tak závažné věci však není v kompetenci členské schůze, ale valné hromady, která byla svolána na 19. ledna 1930. Bažil apeloval ve Svěpomoci na moravské neslyšící:

Úhrnem dnešní postavení Svazu zaviniily tyto příčiny:
Nesvornost, nedůvěra, osobní prvenství, neochota, zasahování cizích
živlů, nestálost, neplnění členských příspěvků, neuznalost a závist,
utloukání těch, kteří pro vaše zájmy byli ochotni pracovati.

...

Přeji vám tedy, abyste se nenechali ovládati horkými hlavami, ale
abyste vzali v potaz chladný rozum a uvážili všechny zde nahozené
příčiny a pak spravedlivě rozhodli.

B.: Zemské ústřední jednotě hluchoněmých v Brně.
Svěpomoc Neslyšících, roč. IV, č. 10, leden 1930, str. 7.

Bažilův apel přinesl ovoce. Valná hromada ZÚJH změnila rozhodnutí členské schůze a rozhodla se setrvat ve Svazu spolků hluchoněmých. 16. února 1930 se představitelé členských spolků sešli v Praze.

Pokus o smír České spolky z radosti nad usmířením nabídly Františku Kopřivovi velkoryse šéfredaktorství Svěpomoci.

Velmi šťastně byla rozřešena otázka časopisů hluchoněmých. Od 1. dubna převezme redakci i vydávání „Svěpomoci Neslyšících“, do které sloučí „Přítele“ a snad i „Moravské noviny pro hluchoněmé“, takže místo tří bude napříště vycházeti jen jeden měsíčník pro hluchoněmé. Zde jsou veliké naděje, že takto posílená „Svěpomoc“ stane se čtrnáctideníkem.

Výborová schůze Svazu spolků hluchoněmých v Praze.
Svěpomoc Neslyšících, roč. IV, č. 12, březen 1930, str. 6.

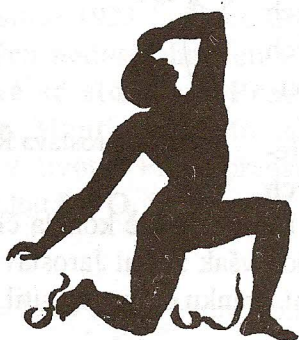
Zdalo se, že jednoty bylo konečně dosaženo. Bažil se podřídil a rozloučil se s milovanou Svěpomocí zanícenou básní.

Definitivní zánik jednotného spolku Není zcela přesně doloženo, co se událo potom. Jisté je jenom to, že se pánové Jemelík, Kopřiva, Netolický a Metelka vzdali funkcí ve výboru Svazu spolků hluchoněmých. Vydávání Svěpomoci bylo přechodně zastaveno. Přestal také vycházet Přítel. Místo aby se stal redaktorem Svěpomoci Neslyšících, začal František Kopřiva od dubna 1930 vydávat v Brně vlastní časopis Zájmy hluchých. Na schůzi Svazu spolků hluchoněmých 17. srpna 1930 v Praze došli přítomní k zá-

věru, že „Svaz byl tuze nemocný a jeho uzdravení by stálo mnoho sil a peněz” a navrhli rozpuštění Svazu. Byla ustavena likvidační komise. Svěpomoc Neslyšících převzal do své režie Podpůrný spolek hluchoněmých SFS v Praze. Odpovědným redaktorem byl místo Bohumila Bažila ustanoven další význačný ohluchlý aktivista Jan Myška. Svěpomoc začala znovu vycházet v září 1930.

PRAVOSLAV JASAN HLUCHONĚMÝ

ROMÁN – TORSO

DUCH SLYŠÍ – UCHO JE HLUCHÉ

Pravoslav Jasan, vlastním jménem A. Soukup, byl jednou z nejzajímavějších osobností mezi moravskými neslyšícími. Přestože se dochovalo množství jeho dopisů a článků, o samotném Jasanovi toho víme jenom velmi málo a nepodařilo se nám sehnat ani jednu jeho fotografii. Ohluchl ve 13 letech. Neuznával znakový jazyk. Byl vlastníkem vydavatelství Zub, které tisklo jeho knihy. Jasan napsal román „Hluchoněmý”, ale je i autorem poněkud obskurních knih „Pohlaví” a „Zákony lásky”. Napsal velké množství velmi naivních básní a pro zdravotně postižené prosazoval termín „osudem ranění”. Od března 1929 do února 1930 byl šéfredaktorem časopisu Přítel. Po zániku Přitele začal vydávat časopis Zub - Lidová revue. Za války tisknul protiněmecké letáky, byl zatčen a zahynul v nacistickém žaláři.

Titulní stránka knihy Pravoslava Jasana
„Hluchoněmý”
Obrázek 223

*Pravoslav Jasan,
hluchý spisovatel*

A co tu s láskou svítí, to je jen hvězda,
a kudy všichni jdeme, to jen brázda -
ó orej, orej, oráči,
snad přeci za tebou Bůh kráčí.

Jasan: Vánoční povzdech. Noviny pro hluchoněmé,
roč. XI, č. 10, prosinec 1928, str. 5.

Pokud se týče „Přitele” nejsem proti němu nijak zaujat, jsem zaujat pouze proti osobám, v jejichž prospěch musel být vyvolán v život. Těmi osobami jsou p. Jasan a p. Kopřiva. Jak pozorujete, již od prvního čísla slouží časopis různým způsobem osobním zájmům p. Jasana. Má mu pomoci k popularitě a k slávě spisovatelské, a k odbytu jeho „Spisů”, o nichž, mezi námi řečeno, mám velice kritické mínění. Ne že bych mu záviděl jeho schopnost pokrývat plochu papíru spoustou literek, ale thema a jakost jeho spisů dává tušit jeho nitro. Jak může člověk, jenž nemá vlastních zkušeností ze života lásky a manželství, psát o takových věcech. Vždyť mi sám za jednoho osobního rozhovoru řekl, že se ženami nic nemá...

Bohumil Bažil: Dopis paní Jitce Haunerové-Staňkové ze 24. 4. 1929

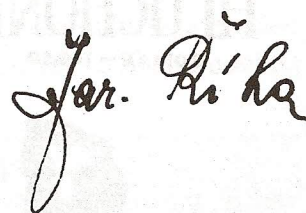
Období 1922 - 1925

Mladý neslyšící dělník - rytec Jaroslav Říha, za podpory ředitele pražské školy pro neslyšící J. Koláře a odborného učitele V. Prinicha, získal řadu mladých nadšenců z řad sluchově vadných, s nimiž se rozhodl založit sportovní kroužek.

Svačina, S.: 40 let sportovní činnosti neslyšících.

Zpravodaj Svazu československých invalidů -
Vydání pro sluchově vadné, roč. XII, č. 4, duben 1962, str. 5.

I. pražský sportovní klub hluchoněmých
V březnovém čísle Obzoru hluchoněmých byla v roce 1922 zveřejněna výzva k neslyšícím, aby se hlásili Říhovi. V kavárně „U černého orla“ v Celetné ulici se 12. dubna 1922 konala za účasti asi 30 neslyšících ustavující schůze Sportovního kroužku pražských hluchoněmých. **Jaroslav Říha** byl zvolen předsedou.

Podpis Jaroslava Říhy

Zájem o kroužek rostl tak, že byl 18. srpna 1922 přeměněn na **I. pražský sportovní klub hluchoněmých** (IPSKH). 2. září 1922 se v kavárně „Louvre“ na Národní třídě konala členská schůze, na níž bylo zvoleno nové vedení. Předsedou však zůstal Jaroslav Říha. První fotbalový zápas se hrál v roce 1922 a první branku soupeři vsítil Karel Pucherna, který pak zůstal klubu věrný.

Karel Pucherna

Podpis Karla Pucherny

Karel Pucherna se narodil v roce 1909. Již ve 14 letech hrál za dorostenecké družstvo žižkovské Viktorie. V 17 letech byl odveden na frontu a v bitvě na Piavě ztratil sluch po výbuchu granátu. Členem IPSKH se stal již v roce 1922.

Klubovními barvami byly barvy Prahy - červená se žlutou. V roce 1923 se stal trenérem a sekretářem učitel **Stanislav Svačina**, který také pečlivě zaznamenal historii klubu. V roce 1924 se klub stal členem mezinárodní federace hluchoněmých sportovců CISS a Jaroslav Říha byl dokonce zvolen jejím místopředsedou. Dalším předsedou IPSKH byl K. T. Sever, který si vzal za ženu neslyšící tanečnici Moby Urbanovou. V roce 1947 byl předsedou Bohumil Sigan (Jaroslav Říha byl čestným místopředsedou). V roce 1948 byly sportovní kluby neslyšících přeměněny na TJ Sokol neslyšících.

Znak I. pražského sportovního klubu hluchoněmých
Obrázek 224

Za zmínku stojí i to, že jeden z nejlepších fotbalistů tehdejší Slavie, Seifert, měl sám hluchoněmé rodiče a později nám dělal trenéra.

Havlena, P.: Ožívající historie.

Elán sluchově postižených, roč. II, č. 11, listopad 1971, str. 13.

16. května 1922 se v restauraci „U Nedvěďů“ ve Štěpánské ulici konala ustavující valná hromada **Spolku učitelstva hluchoněmých v Čechách**. Předsedou byl zvolen **Jaroslav Pouzar**. Obdobné spolky vznikly i na Moravě a na Slovensku. Již existující Spolek učitelů hluchoněmých v Republice československé (viz str. 213) byl v roce 1923 rekonstruován v novou zastřešující organizaci - **Svaz spolků učitelů hluchoněmých v Republice československé**.

Spolek učitelstva
hluchoněmých
v Čechách

Od roku 1923 v Praze působil **Vzdělávací a divadelní klub hluchoněmých**. Prvním předsedou byl učitel **A. Šedó**. Po něm se stal předsedou ohluchlý **Jan Myška**.

Vzdělávací
a divadelní klub
hluchoněmých

2. prosince 1923 byl založen **Ochranný svaz německých nedoslýchavých v Republice československé se sídlem v Praze**. Iniciátorem byl **MUDr. Mauthner** z Moravské Ostravy. Spolek uvedl v život v Praze předseda německých ušních lékařů **dr. Piffl**. Prvním předsedou byl **O. Steiner**. Při zahájení činnosti měl spolek asi 40 členů.

Obrázek 225

Ochranný svaz
německých
nedoslýchavých
v Republice
československé
se sídlem v Praze

V roce 1924 se ve Vídni konal **První mezinárodní sjezd logopediatrů a foniatrů**.

20. dubna 1924 je ustaven **Podpůrný spolek pro hluchoněmé se sídlem v Kutné Hoře**.

Podpůrný spolek
pro hluchoněmé
se sídlem
v Kutné Hoře

Pokud nepočítáme spolky **pro** neslyšící (Spolek pro péči o hluchoněmé a Spolek rodičů dětí hluchoněmých), působilo v roce 1924 v Praze pět spolků neslyšících: Podpůrný spolek hluchoněmých SFS, I. pražský sportovní klub hluchoněmých, Turistický klub hluchoněmých „Prague“, **Vzdělávací a divadelní spolek hluchoněmých** a **Ústřední spolek židovských hluchoněmých a nedoslýchajících**. **6. ledna 1925** byla ustavena **Rada pražských spolků**.

Rada pražských
spolků

1. až 3. května 1925 se v Plzni konal **III. celostátní sjezd hluchoněmých**. Předseda Svazu spolků hluchoněmých **Bohumil Bažil** na něm předložil návrh nových stanov Svazu. Představitelé spolků se však obávali, že by byla značně omezena samostatnost jednotlivých spolků, ze kterých by se vlastně staly oblastní organizace Svazu. Také finanční prostředky spolků měly být sloučeny a převedeny na Svaz. Návrh nových stanov byl přítomnými delegáty zamítnut.

III. celostátní
sjezd
hluchoněmých

V roce 1925 byly do programu Vysoké školy pedagogické v Brně zařazeny přednášky „O výchově a vzdělávání hluchoněmých, jakož i praktika z vyučování těchto úchylných dětí“. Přednášel **Hubert Synek** z Ivančic.

Přednášky
o výchově
neslyšících na
vysoké škole

Spolek nedoslýchavých a později ohluchlých Efeta v Praze - 1925

Ustavení spolku
Efeta

Učitel Výmolova ústavu Jaroslav Pouzar se o prázdninách roku 1925 sešel s ohluchlým architektem Červenkou. Rozhodli se, že založí spolek nedoslýchavých a ohluchlých, a dali do novin výzvu, aby se přihlásili zájemci. Z nich pak byl utvořen přípravný výbor, jehož členy byli Jaroslav Pouzar, ing. arch. Ladislav Červenka, MUDr. František Svátek a ingC. Josef Šíma. U zrodu Efety stála i neslyšící spisovatelka Ludmila Grossmannová-Brodská. Přípravný výbor vypracoval od 18. září do 23. října stanovy.

Razítko Efety
Obrázek 226

Ustavující schůze **Spolku nedoslýchavých a později ohluchlých Efeta¹** se konala **8. listopadu 1925** v Kaulichově domě na Karlově náměstí v Praze.

Přítomno bylo 35 osob, z nich šest hostů v čele s prof. Výmolou. Stanovy byly schváleny 8. února 1926 a první valná hromada se konala 30. března 1930 v Národním domě na Smíchově. Ing. arch. Červenka byl zvolen prvním předsedou. Červenka velice opovrhoval neslyšícími, kteří používali znakový jazyk.

Důvod, aby hluchoněmí odchovanci ovládali posunčinu za tím účelem, aby dělali apoštoly u idiotů, je více nežli směšný!

...

Zásadou Efety jest: Nepřipustiti žádné posunkující osoby! - Jest to dle názorů našich lidského tvora nedůstojné.

Arch. L. Červenka. Několik poznámek. Noviny pro hluchoněmé.
Roč. XI, č. 7, září 1928, str. 2.

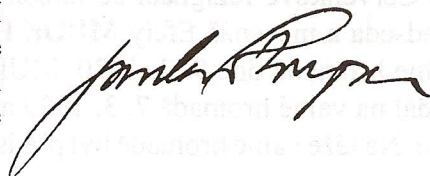
Lidé ohluchlí bývají někdy sobečtí. Jsou ukrutně rozlíceni, když je slyšící přezírají, ale nenapadne jim, že právě tak bezcitelně oni přehlíží ty méně nadané hluché, ať jsou to hluchoněmí nebo ohluchlí. Ostatně nazývají méně nadané neb nadané, ale zanedbané ohluchlé neb hluchoněmé idioty, jak činí p. arch. Červenka, je nejen bolestné, ale i urážka na cti.

Jitka Haunerová-Staňková: Váženému panu architektovi
Červenkovi, předsedovi Efety.

Svépomoc Neslyšících, roč. III, č. 8, listopad 1928, str. 3.

¹ Název je z evangelia sv. Marka, kap. 7, verš 31 - 37. Viz str. 90.

Jaroslav Pouzar se narodil 27. 2. 1899 v Českých Budějovicích. Od r. 1917 vyučoval neslyšící na Prvním českém ústavu pro hluchoněmé v Kateřinské ulici. Byl zvolen předsedou Spolku učitelů hluchoněmých v Čechách. V roce 1913 se stal členem Pěveckého sdružení pražských učitelů. V roce 1925 byl zakladatelem Efety a prvním redaktorem stejnojmenného časopisu. V době okupace se stal členem ilegální skupiny Švába-Malostranského. Byl zatčen jen několik hodin po atentátu na Heydricha dne 27. 5. 1942. Nepodleh ani fyzickému, ani psychickému mučení a nikoho neprozradil. Byl vězněn na Pankráci, v Českých Budějovicích, v Berlíně v Alt Moabitu a v bavorském Kasheimu na Dunaji. Na jaře 1945 byl před postupujícími Spojenci převezen do vězení v Landsbergu. Onemocněl zápallem plic, ke kterému se připojila tuberkulóza. Zemřel několik dní před osvobozením ve vězeňské nemocnici v Landsbergu 23. 4. 1945.

Jaroslav Pouzar

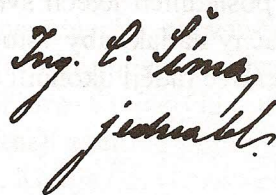

MUDr. František
Svátek
Obrázek 227

František Svátek se narodil 9. 2. 1868 ve Žďáru u Protivína. Gymnázium navštěvoval v Českých Budějovicích, v Písku a nakonec v Praze, kde maturoval v r. 1886. Na počátku studia na lékařské fakultě v Praze ohluchl (v 18 letech) na jedno ucho, později i na druhé. Díky mimořádné houževnatosti však studium dokončil a stal se prvním ohluchlým absolventem Univerzity Karlovy. Specializoval se na zubní lékařství, protože se domníval, že tam mu ztráta sluchu bude vadit nejméně. Oženil se v r. 1915. Stal se zakladatelem a později předsedou Efety. Možná i jako trest za „nepoddajnost“ Efety mu komunisté vyměřili penzi 180 Kč měsíčně. Teprve dva roky před svou smrtí se dočkal jejího zvýšení. MUDr. František Svátek zemřel 16. 3. 1962.

MUDr. František
Svátek

Josef Šíma se narodil 2. srpna 1898 v Týně nad Vltavou. Byl vynikajícím studentem, učil i hře na housle. Jako student narukoval na italskou frontu, kde byl v roce 1917 zraněn výbuchem granátu. Po návratu z války neměl prostředky na studium, dělal mj. i asistenta arch. Červenkovi. Tak se stal jednatelem Efety, pro kterou pracoval až do r. 1928, kdy požádal o uvolnění z funkce, aby mohl dokončit vysokoškolské studium.

Josef Šíma

Ludmila Grossmannová-
Brodská
Obrázek 228

Ludmila Grossmannová-Brodská se narodila 24. května 1859 v Netvořicích u Benešova. Když se v pěti letech s rodiči přestěhovala do Prahy, dostala spálu, po které ohluchla. Otec jí opatřil soukromé vyučování v Pražském ústavu pro hluchoněmé, kde ji učitel Ryšavý naučil odezírat. V roce 1870 však otec přišel o veškerý majetek a krátce na to zemřel. Matka zůstala zcela bez prostředků se třemi nezaopatřenými dětmi. Na ústav neměli peníze. Grossmannová musela začít chodit do běžné školy. Liduška začala pomáhat vydělávat matce peníze psaním. Napsala mnoho článků a více než 80 knih. Je autorkou libreta k opeře Jaromíra Weinbergra Švanda dudák. Její pozoruhodnou prací je i kniha „Opuštěná“, což je vlastně její životopis. Byla přítelkyní Elišky Krásnohorské. Spisovatelské jméno Brodská přijala po rodišti svého otce (Český Brod). Brodská umírá 2. dubna 1935 v Praze.

Ludmila
Grossmannová-
Brodská

Po smrti pokladníka Efety Jindřicha Javůrka² byla pokladnicí zvolena paní Božena Pernicová³. I ta však za necelé tři měsíce zcela neočekávaně zemřela. Poté začal Červenka vykonávat i funkci pokladníka. Podlehl pokušení z koncentrace moci a spolku zpronevěřil téměř 7 900 Kč⁴. Červenka byl donucen k rezignaci dne 19. 11. 1929 a Efeta se s ním o peníze musela soudit. Byl odsouzen na tři měsíce s podmínkou tří let - pokud v této době dluh zaplatí. Dluh však nezaplatil nikdy a nebyl ani potrestán.

MUDr. František Svátek Po Červenkově rezignaci se funkci předsedy uvolil zastávat dosavadní místopředseda a mecenáš Efety **MUDr. František Svátek**. Předsedou byl zvolen na valné hromadě dne 9. 2. 1930. MUDr. Svátek se své funkce pro pokročilý věk vzdal na valné hromadě 7. 3. 1939 a byl jmenován doživotním čestným předsedou. Na téže valné hromadě byl předsedou zvolen primář **MUDr. V. Horníček**.

Efeta udržela svou činnost i za okupace, a to i přes zastavení svého časopisu v březnu 1943. Poslední valná hromada za okupace se konala ještě 13. 4. 1944.

Po okupaci Po okupaci usilovala Efeta především o dovoz sluchadel a pokoušela se stimulovat jejich výrobu u nás. 21. května 1946 se konala ustavující schůze nákupního a prodejního družstva nedoslýchavých v Praze, které mělo zajišťovat pro nedoslýchavé pomůcky, především sluchadla a baterie. Družstvo se však nepodařilo uvést v život, protože Ministerstvo zdravotnictví dalo přednost uvolnění deviz na nákup sluchadel firmě Řivnáč.

Na valné hromadě 28. 5. 1946 byla z názvu spolku vypuštěna slova „a později ohluchlých“. V roce 1946 zřídila Efeta poradnu pro nedoslýchavé, která byla v roce 1948 pod názvem Informační služba pro nedoslýchavé přemístěna do Logopedického ústavu prof. Sováka. Poslední 23. valná hromada Efety se konala dne 9. června 1949.

Rozpuštění spolku V posledních letech své činnosti měla Efeta asi 700 členů. Byl na ni vyvíjen značný nátlak, aby vstoupila do Ústřední jednoty invalidů, ale nepodrobila se. Členové raději ukončili činnost spolku jeho rozpuštěním.

² Zemřel na mozkovou mrtvici 12. května 1928.

³ **Božena Pernicová**, roz. Vejvarová se narodila 11. 3. 1885 v Deštné u Soběslavi. Pracovala jako stenografka v advokátní kanceláři JUDr. Herolda. Ve 27 letech se provdala za žurnalistu Martina Pernicu. Ten se později stal ředitelem Těsnopisecké a zpravodajské kanceláře Národního shromáždění ČSR. Ve 33 letech onemocněla při epidemii španělské chřipky a ohluchla. Stala se jednou z nejhorlivějších členek Efety. Zemřela tragicky 23. července 1928 na rekreaci v Jarošově nad Nežárkou utonutím po selhání srdce. Zanechala po sobě dvě děti - Svatu a Karla.

⁴ Pro představu, kolik to bylo peněz: Sociální dávka pro chudé byla tehdy 80 hal. denně. Celo-roční předplatné Efety stálo 20 Kč. Za jednu hodinu výuky odezírání se platilo učitelům 30 Kč. Šéfredaktor Efety dostával za rok 500 Kč. Primitivní sluchadlo (uhlíkový mikrofon, baterie a sluchátko) stálo asi 1 500 Kč.

Od roku 1926 do Mezinárodního sjezdu hluchoněmých v Praze 1928

Čtvrtý národní sjezd hluchoněmých se konal v Hradci Králové ve dnech 1. a 2. května 1926.

V lednu 1927 je z iniciativy Čsl. svazu spolků hluchoněmých v Praze zřízena **Ústřední poradna pro hluchoněmé**. Poradna sídlila ve Výmolově ústavu a vedlo ji čtyřčlenné kuratorium. Měla následující odbory:

- a) evidenční a statistický,
- b) sociální,
- c) živnostensko-obchodní,
- d) zdravotní,
- e) právní,
- f) společenský a spolkový.

Poradnu řídil odb. učitel Antonín Šedó, který byl později vystřídán Janem Myškou.

Výbor Československého svazu spolků hluchoněmých se usnesl na schůzi dne 20. 3. 1927, že se spolkový časopis počínaje prvním číslem II. ročníku (tedy od dubna 1927) bude jmenovat **Svépomoc Neslyšících**. Na V. sjezdu hluchoněmých v Plzni ve dnech 4. až 6. 6. 1927 je usneseno prosazovat místo slova „hluchoněmý” termín „neslyšící” všeobecně. Slovo neslyšící se setkává se značnou opozicí především u učitelů (viz též poznámka pod čarou na str. 39), ale také u jazykovědců a překvapivě i u neslyšících na Moravě.

Zavádění termínu
neslyšící místo
hluchoněmý

Myslím, že Váš názor jest úplně správný, že jest naprosto zbytečné a nesprávné zaváděti místo starého českého h l u c h ý, hluchoněmý nebo nedoslýchavý slovo neslyšící. Neslyšící by mohlo znamenati dokonce i člověka, který není hluchý, ale v určitém případě neslyší, ať již z příčiny jakékoliv. Divím se, že chce někdo zaváděti taková nepodařená, zbytečná slova. Či zde jde o to, aby se vyhnul onomu slovu hluchý, aby to pěkněji znělo?

Prof. M. Kolaja (*jazykovědec*).

Přítel, roč. I, č. 1, 15. března 1929, str. 5.

Přesvědčí-li se veřejnost, že slovo „hluchoněmý” jest fonetickým (zvukovým) a grafickým (písemným nebo tištěným) znakem pro člověka „neslyšícího”, který se však ze všech sil snaží naučiti se umělé řeči a odezírání... ...pak jistě bude mít toto slovo „hluchoněmý” cennější zvuk, než budou-li se hluchoněmí nechutně cpát do popředí s „méně zahanbujícím” slovem „neslyšící”, ale přitom budou špatně mluvit, špatně pracovat...

J. Flégl, odb. uč. hluchoněmých.

Přítel, roč. I, č. 1, 15. března 1929, str. 5.

Mezinárodní sjezd hluchoněmých v Praze 1928

1868

1928

MEZINÁRODNÍ SJEZD HLUCHONĚMÝCH ve dnech 4.-9. července 1928 u příležitosti 60letého trvání PODPŮRNÉHO SPOLKU HLUCHONĚMÝCH „S. F. S.“ V PRAZE

Congrès International
des Sourds-Muets
qui aura lieu entre le 4 et 9 juillet 1928
à l'occasion du 60ème anniversaire
de la SOCIÉTÉ de SECOURS MUTUELS
des SOURDS-MUETS de „S.F.S.“
de PRAGUE

International Congress
of the Deaf-Mutes
to be held from the 4th to the 9th of July 1928
on the occasion of the 60th Anniversary
of the MUTUAL SOCIETY
of the DEAF-MUTES of „S. F. S.“
in PRAGUE

Internationaler
Taubstummekongress
vom 4. bis 9. Juli 1928
anlässlich der 60. Wiederkehr
der GRÜNDUNG des
TAUBSTUMMEN-UNTERSTÜTZUNGSVEREINS
des „S. F. S.“ in PRAG

Účet pošt. úř. ičk. a obřago Praha

Veškerá korespondence a záležitosti budte posílány na adresu:

Prière d'envoyer toute correspondance à l'adresse:

Please to address:

Man bittet zu adressieren:

Praha, ...

Hlavičkový papír Mezinárodního sjezdu hluchoněmých
Obrázek 229

Ve dnech 3. až 10. července 1928 se v Praze konal **Mezinárodní sjezd hluchoněmých**. Československu bylo uspořádání sjezdu svěřeno u příležitosti 60. výročí vzniku Podpůrného spolku hluchoněmých SFS.

Příprava sjezdu byla monumentálním organizačním dílem, o které se nejvíce zasloužila paní **Jitka Haunerová-Staňková** (viz kapitola „Role rodičů“). 15. prosince 1926 se ke své první schůzce sešel přípravný výbor. Jeho předsedou byl předseda Podpůrného spolku hluchoněmých Jaroslav Čáp, pokladníkem učitel Tomáš Pučelík, sekretářem další učitel Václav Souček. Paní Jitka Haunerová-Staňková byla jednatelkou. Místopředsedou výboru byl pan František C. Vlk, vrchní rada v zastupitelstvu hlavního města Prahy, který se však schůzi zúčastňoval jenom zřídka.

V polovině roku 1927 byl sestaven rozpočet sjezdu. Celkové náklady byly odhadnuty na 53 000 Kč, z čehož příjmy z účastnického poplatku měly uhradit pouze asi 18 500 Kč. Členové přípravného výboru očekávali, že na pokrytí schodku ve výši 34 500 Kč se podaří získat nějakou dotaci. Bylo osloveno pět ministerstev, Český i Moravský zemský výbor, Rada hlavního města Prahy, Kancelář prezidenta republiky a Čsl. červený kříž, stejně jako bohatý Spolek pro péči o hluchoněmé. Všichni však poskytnutí dotace odmítli.

V přípravném výboru se poměrně brzy začalo projevovat napětí mezi učiteli hluchoněmých a samotnými neslyšícími. K prvním neshodám došlo v souvislosti se zaměřením přednášek na sjezdu. Učitelé chtěli přednášky o právním postavení hluchoněmých a o sociální péči. Neslyšící požadovali zařazení přednášky o školství pro hluchoněmé. To učitelé odmítali v obavě, že se v této souvislosti opět rozvíří otázka vyučovacích metod. Ještě větší spor vyvolala otázka přednášejících. Učitelé chtěli pozvat slyšící odborníky, konkrétně pana Högstřöma⁵

⁵ Ředitel ústavu pro hluchoněmé v Kodani.

z Dánska a pana Richtera⁶ z Německa. Kromě toho chtěli pozvat ještě ohluchlého pastora neslyšících, pana Sutermeistera ze Švýcarska, který byl znám svým odporem vůči znakové řeči. Neslyšící naopak požadovali neslyšící řečníky, kteří by své přednášky přednesli ve znakovém jazyce. Kromě toho podle jejich představ neměli na sjezdu přednášet učitelé, protože nešlo o sjezd učitelů, ale spíše neslyšící obhájci práv neslyšících, jakým byl např. pan Henri Gaillard z Paříže.

Sjezdové přednášky musí přednéstí výhradně řečníci hluší, a to gestikulací, aby jim tak všichni účastníci mohli rozumět, pro slyšící posluchače obstará přednes tlumočník, který může projevy řečníků tlumočiti přítomným hostům slyšícím.

B. Bažil: My nejsme spokojeni. Svépomoc Neslyšících,
roč. II, č. 3, červen 1927, str. 6.

Roztržka se vyostřila v lednu 1928, protože všichni přednášející, které chtěli pozvat učitelé, navíc žádali úhradu všech nákladů. Nešlo přitom vůbec o malé částky. Dr. Richter např. požadoval 2 500 Kč, což se rovnalo 125 účastnickým poplatkům. 2. února 1928 jednal o úhradě za přednášky zahraničním řečníkům výbor Podpůrného spolku hluchoněmých SFS.

Předseda p. Čáp nám vysvětloval, že v cizině je mnoho výborných řečníků hluchých a hluchoněmých, kteří by ochotně zdarma v Praze řečnili, protože jest to s j e z d h l u c h o n ě m ý c h a má význam jen pro neslyšící. Slyšící mohou být přítomni jako h o s t é, aby vyslechli a věděli, jak hluší dovedou pracovat pro blaho hluchoněmých.

Ze zápisu ze schůze Podpůrného spolku hluchoněmých SFS ze dne
2. února 1928 ve Veigertově restauraci.

K vyvrcholení sporu došlo dne 15. února 1928, kdy učitelé Souček a Pučelík z přípravného výboru odešli. Byli přesvědčeni, že to bez nich nepůjde a sjezd skončí naprostým krachem.

Z předdeslaného je patrné, že názory paní jednatelky, která reprezentuje naše hluchoněmé, a názory slyšících členů výboru se liší příliš ostře a že od nějaké doby nelze počítati s činnou spoluprací.

Souček, V.: Zápis o schůzi přípravného výboru MSH.,
konané dne 15. února 1928 v hostinci p. Šrytra na Vyšehradě.
Svépomoc Neslyšících, roč. II, č. 12, březen 1928, str. 7.

Paní Jitka však přebírá většinu práce sama a dokáže sjezd připravit i bez pomoci „odborníků“. Oporu na chvíli nachází v Emilii Bublové - matce Mobi Urbanové. Paní Bublová však vydržela pracovat pouze do dubna, potom s výmluvou na onemocnění svého manžela předává paní Jitce i zajišťování ubytování pro účastníky.

Podpis paní Emilie Bublové

Pak již je paní Jitka na všechno opravdu pouze sama. Nemusí však zařizovat jenom obrovskou agendu. Na stránkách všech časopisů pro neslyšící, které v té době vycházely, se rozhořela přímo zběsilá

⁵ Dr. A. Richter, ředitel ústavu pro hluchoněmé v Homberku (Německo).

(a naprosto nesmyslná) polemika, zda se na sjezdu neslyšících může znakovat či nikoliv. Polemiku zahájil na stranách Obzoru hluchoněmých učitel Jaromír Flégl, který uveřejnil 1. března 1928 velmi bojovný článek s varovným názvem „Jsme na stráž!“

...Pak by mezinárodní kongresová jednání ovšem dopadala ještě daleko zdařileji, když by se konala hlasitou řečí v některém jazyku světovém, a pantomimy by se užívalo jen jakožto prostředku druhořadého pro informaci artikulace a odezírání neovládajících a cizích účastníků hluchoněmých.

...

Pro moji osobu jest na příklad záhadou otázka jednacích řečí na zamýšleném mezinárodním kongrese v Praze. Snad se má jednání dít v „pražské gestikulaci“? Pochybuji, že by z toho cizí účastníci něco měli a pro nás by to nesporně znamenalo špatnou reprezentaci. Uvažme jen, že moravští hluchoněmí - díky vyspělému školství oslavili otevření „Domova hluchoněmých“ bez jediného posunu a **reorganisace školství českého zemským správním výborem v Čechách, již se povinně zavádí artikulace na všechny ústavy, jistě nedovolí, abychom stav hluchoněmých reprezentovali zastaralou pantomimikou.**

...

A proto ještě v poslední chvíli voláme: „**Caveant consules ne quid detrimenti res publica capiat!**“ (Bdětež konsulové, aby republika škody nedoznala!)

J. Flégl. Obzor hluchoněmých, roč. X, 1. března 1928, str. 1.

Ohluchlí
a nedoslýchaví
stojí proti
neslyšícím

Na stranu odpůrců znakového jazyka se však postavili také ohluchlí, kteří (jak to bohužel někteří z nich činí až dodneška) vždycky sami sebe považovali za „inteligentnější neslyšící“.

Dává-li někdo přednost mimice před řečí hlasitou, je to ubožák, který se řítí v záhubu a nám kazí dobrou pověst.

Fr. Kopřiva: Řeč hlásková a gestikulace.

Obzor hluchoněmých, Roč. X. (XI.), č. 5, květen 1928

Když stanoven byl mezinárodní sjezd hluchoněmých v Praze 1928, tu přímo i nepřímo naléháno bylo na „Efetu“, aby se tato ujala organizační spolupráce - členstvo „Efety však jednomyslně odmítlo účast.

...

Jádrem odporu členstva „Efety“, vesměs to osob ohluchlých, ale mluvících, bylo v tom, že nechtějí býti ve styku s osobami nápadně, ba výstředně posunkujícími v té „pražské gestikulaci“ - která připomíná v mnohém bohužel - mluvu opic!

Arch. Lad. Červenka.: Vpřed, či vzad?

Noviny pro hluchoněmé. Roč. XI, č. 6, červen 1928, str. 2 - 3.

Protože paní Haunerová musela samozřejmě zajistit i tlumočnický, dostala se proti své vůli i do centra tohoto vzplanutí vášní mezi fanatickými oralisty a zastánci znakové řeči na sjezdu. Ona sama má naprosto jasno:

Pisatelka tohoto článku, přepracovaná k smrti přípravami na sjezd, hlavně padající pod tíhou zodpovědnosti, volá k Vám všem: „Pomozte! Vzpamatujte se všichni! Zanechte, prosím, malicherností, nemyslete na věci konečných hodnot (jako jsou vaše hádky osobní a spolkové), nemyslete na pomstu, ta patří Bohu (neb jeho jest pomsta i odplata)“. Myslete na věci věčné hodnoty, na věci jež odkážete svým nástupcům... Nepleťte metody (*vyučovací*) s řečí dorozumívací!

Řeč dorozumívací na mezinárodním sjezdu pro hluchoněmé může být jenom posunková, překládaná tlumočnický. Je chybou, že se nevyučuje stejné řeči posunkové všude v organizacích hluchoněmých (mimo školní vyučování, jež se provádí řečí hláskovou). Je to jejich velkolepé esperanto. Přes odchylky... je přeci jen srozumitelná všem inteligentním hluchým, kteří si řeč posunkovou osvojili. Hluchým, vzdělaným jen methodou hláskovou, spojenou snad nanejvýš s prstovou abecedou neb psaním, není ovšem srozumitelná řeč posunková. Ale jak těmto při mezinárodních sjezdech hluchých odpomoci, vskutku nevím. Snad oni pochopí, jak je to nevýhodné pro organizační práce hluchých tuto řeč neznati. Místo, by se jí posmívali, budou se jí pak snad i oni učit, ač to není lehké. Naučiti se řádně řeči posunkové a ovládnouti ji tak, že se jí i přednášet může, je velice těžké. Její elegantní zručné používání vyžaduje inteligence. Ostatně hluší, kteří neznají řeč posunkovou, nezúčastní se obvykle jako aktivní řečníci a debatéři mezinárodních sjezdů hluchoněmých.

... Názor, že lze velké sjezdy vésti řečí hláskovou bez tlumočnicků, se mi zdá nemožným (vždyť běží o kolik řečí a rychlou mluvu).

JHS.: Pomozte sjezdu! Noviny pro hluchoněmé,
roč. XI, č. 5, květen 1928, str. 4.

Moderní názor
paní Jitky
Haunerové-
-Staňkové

I když by její argumentaci dnes pochopil i dřevěný houpací kůň, dostává se jí ještě v tomtéž čísle Novin pro hluchoněmé formou redakční poznámky důrazného pokárání od učitelů. A učitelé čekají na každou její chybu. Nikdo titánskou práci, kterou tady jediná obětavá žena dělala pro všechny, ani slovem neoceníl. Ještě v témže čísle jí redaktor František Zajíc vytkl i to, že před sjezdem stihla rozeslat účastníkům jenom legitimace opravňující ke 33 % slevě na dráze (kterou pro účastníky sjezdu vymohla opět ona). Považte však, že již nestačila předem rozeslat také programy a sjezdové odznaky!

Paní Haunerovou
všichni jenom
kritizují

Musela překonávat často až nepochopitelné problémy. Tak např. ohluchlý spisovatel Jasan-Soukup byl požádán, aby na Sjezdu přednesl stručnou informaci o školství pro hluchoněmé u nás. Grafoman Jasan však napsal tříapůlhodinovou přednášku. Když mu paní Jitka přednášku vrátila s velice zdvořilou prosbou o její zkrácení na 20 minut, napsal jí rozzuřený dopis plný výčitek. Paní Jitka si přes

veškeré své zaneprázdnění okamžitě nachází čas a píše Jasanovi dvoustránkový hustě psaný dopis, ve kterém popisuje svou situaci:

Vážený pane Jasane!

Odpovídám okamžitě sama na Váš list, který mne velmi překvapil.

...

Netušíte, jak svízelné je moje postavení, jsou zde jistě asi nějaké animosity mezi dvěma směry, o kterých já nemám ani tušení, je mnoho roztrpčení. Já nejsem pro veřejnou práci a jestliže setrvávám v přípr. výboru M.S.H., činím tak jen z toho důvodu, že jsem upřímná Češka a vlastenka a chci, aby cizinci měli o Čechách a republice dobré mínění a poněvadž mám touhu pomoci hluchoněmým, jinak bych se byla dávno všeho vzdala.

Jsem tak nervově zničena tím sjezdem, že lékař mi zakazuje další práci, můj syn právník se velmi zlobí...

Máme u nás kancelář sjezdovou, k čemuž jsem zdarma propůjčila svůj byt, čímž jsme byli připraveni o svou klidnou domácnost. Lítám jen po úřadech kvůli sjezdu, vyřizuji korespondenci a při tom ze všech stran se chrlí na mne zlost.

Z dopisu paní Jitky Haunerové-Staňkové panu Jasanovi-Soukupovi
ze dne 9. června 1928.

Organizační Nezměrná obětavost, vynalézavost, ale i každodenní organizační dřina paní Jitky
génies Haunerové jsou velmi podrobně popsány ve zprávách ze zasedání přípravného výboru pravidelně zveřejňovaných ve II. a III. ročníku Svěpomoci Neslyšících. Haunerová byla skutečným organizačním géniem. Podařilo se jí získat povolení

MEZINÁRODNÍ SJEZD HLUCHONĚMÝCH V PRAZE

CONGRÈS INTERNATIONAL DES SOURDS-MUETS DE PRAGUE

INTERNATIONAL CONGRESS OF THE DEAF IN PRAGUE

INTERNATIONALER GEHÖRLOSEN-KONGRESS IN PRAG

3.-12. VII. 1928.

Místo
pro nalepení státního krouku
a kontrolní známky
ministerstva
železnic.

VZOR B.

Legitimace čís. 273

pro účastníka Mezinárodního sjezdu
hluchoněmých ve dnech 3.-12. července 1928.

Sleva platí k jízdě v době od 28. června
až do 17. července 1928.

Pan (t) František K o p ř i v a,

bydlí v K r á l o v o P o l e, Vrchlického, 35, - B R M O /12/

jest oprávněn požadovati za podmínek a v rozsahu na rubu této legitimace

uvedeném 33% slevu jízdného na tratích československých státních drah.

Vlastnoruční podpis držitelů
(inkoustem):

Pořadatelstvo:
MEZINÁRODNÍ SJEZD HLUCHONĚMÝCH V PRAZE
Congrès International des Sourds-Muets de Prague
4.-9. VII. 1928.

(razítko a podpisy).

Orazitkuje výdejna jízdenek
před jízdou z Prahy.

Frída

Legitimace opravňující ke slevě na železnici
Obrázek 230